

Draginjske doklade avstrijskemu učiteljstvu.

Ob koncu posvetovanja v proračunskem odseku o začasnem proračunu stavi nena- doma poslanec Teufel predlog, da naj se postavi v računski provizorij 60 mil. K za enkratni prispevek učiteljstvu za l. 1917 za nabavo potrebščin. Predsednik proračunskega odseka dr. Steinwender je odločil, da se izroči predlog proračunskemu odseku v posvetovanje. Da se pa stvar ne zavleče, je bil sprejet dodatni predlog poslanca Seitzja, da naj se o predlogu poroča v teku 14 dni. Sedaj so posegle vmes učiteljske organizacije, ker se jim je zdela vsota 60 mil. K premajhna, da bi se količjak pomoglo vsemu avstrijskemu učiteljstvu. Organizacije so se zedinile, da zahtevajo 100 mil. K. Nemška avstr. učiteljska Zveza je stopila v stik z nemškimi strankami v državnem zboru, naša Zaveza se je obrnila na Jugoslovanski klub s prošnjo, da naj se isti zavzame in glasuje v odseku in plenu- mu za 100 mil. K.

V 14 dneh je predložil poročevalec poslanec Teufel načrt zakona, o katerem se je še isti dan posvetoval in sklepal v to izvoljeni pododsek. V imenu pododseka je predlagal poročevalec Teufel ta-le pododsekov sklep.

Vlada se pooblašča, razdeliti za leto 1917. med dežele 70 milijonov K v svrhu, da dobi učiteljstvo brez razlike v plači in brez ozira na že prejete podpore enkratni prispevek za nabavo potrebščin in to po naslednjih določilih:

1. Višina prispevkov deželam se odme- ri po številu glav, ki pridejo v vsaki deželi v poštov s popolnim ozirom na določbe pod 2 a in b glede na višino podpor.

2. Ta prispevek pritiče: a) v polnem obsegu vsemu učiteljstvu ljudskih in me- ščanskih šol, stalno in začasno namešče- nemu, vključno ono v vojaški službi ali v pokoju, ono, ki uživa miloščino, in končno učiteljske vdove; b) v višini dveh tretjin polnega obsega: učiteljskim substitutom in pomožnim učiteljem, dalje onim, ki pouču- jejo le proti remuneraciji ter učiteljske sirote.

3. Ta prispevek se odmerja po številu rodbinskih glav (po Teuflovem načrtu). Pri samcih se štejejo v rodbino starši, bratje in sestre, ako žive z učiteljem skupno in je ta vzdrževatelj; dalje se štejejo k vdovam še sirote, ki so v njih oskrbi. Z vsako novo osebo v rodbini se percentualno poviša prispevek.

4. Vlada ima skrbeti za to, da se vse to izvrši in že izplača najdalje do srede decembra.

Pri razpravi o tem predlogu je govo- rilo več govornikov; med drugimi se je zglasil k besedi predsednik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec ter predlagal, naj se poviša prispevek na 100 mil. K. Finančni minister dr. Wimmer izjavi na to, da vlada sicer ne vztraja več pri prvotno namenjenem prispevku 60 milijonov, privoljuje pa 70 milijonov, a višje ne more iti. — Pri glasovanju je bil sprejet pododsekov predlog s 23 glasovi proti 10.

Dne 13. t. m. je sprejela tudi že zbornica odsekov predlog.

Prispevek iz te vsote se odmeri po Teuflovem načrtu po številu službenih let in rodbinskih glav tako-le:

Osebam, ki služijo do 20 let, 500 K za dve osebi 865 K, za tri osebe 1230 K, za štiri osebe 1595 K, za pet oseb 1960 K, za šest in več oseb 2325 K; osebam, ki služijo več kot 20 let, 740 K, za dve osebi 1105 K, za tri osebe 1470 K, za štiri ose-

bi nikoli ne bi bilo treba sramovati! Baš nasprotno!

Prijatelje glasbe je pa bogato odsko- doval za vse priredbe zadnjega časa si- jajni koncert hrvaškega virtuozna na gosli g. Zlatka Balokovića. Že dolgo ni odnevala »Unionska« dvorana tolikoga navdušenja kot sinoči. Mladi umetnik je s svojo virtuosno igro občinstvo naravnost fasciniral. V klasični Beethovnovi IX. sonati (Kreuzerjevi sonati) kot tudi v snidih točkah Dvořaka, Moskovskega in Ševčika je Baloković dokazal, kako imenitno obvlada svoj instrument. Flago- oletti, oktave in dvojni prijemi so mu igrala. Nadvse briljantno, krasno občute- no je sviral Corellija »La folia«. Kadenca je bila občudovanja vredna. Baloković je po končanem vzporedno moral navreči še par točk, ker se občinstvo sploh ni ho- telo dvigniti raz sedežev.

Sinočnji koncert gotovo ostane vsa- komur v globokem in trajnem spominu! Imeli smo umetniški užitek prve vrste! Balokovića štejemo lahko med svetovne virtuozne na gosli!

Z. P.

be 1885 K, za pet oseb 2200 K, za šest in več oseb 2505 K. Namestnim in pomož- nim učiteljem in učiteljicam kakor tudi učiteljskim osebam, ki dobivajo le renumera- cijo, gre draginjska doklada v znesku 365 K, istotako tudi vdovam in sirotam.

Bežkovo „Občno vzgojeslovje“ — učna knjiga.

C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk je z odlokom z dne 9. oktobra t. l., št. 31836, odobrilo kot učno knjigo za učiteljska s slovenskim učnim jezikom „Občno vzgoje- slovje“, ki ga je spisal ravnatelj Viktor Be- žek, izdala in založila pa naša Slovenska Šolska Matica.

O knjigi sami sem svoj čas obširno poročal v tem listu ter kazal na njene vr- line, ki dvigajo Bežkovo delo visoko nad običajno šolsko povprečnost in nad slične drugojezične in inoročne knjige. Tudi vsa ostala slovenska kritika se je tedaj pohvalno izrekla za Bežkovo delo, ki je predmet bo- gatih izkušenj in temeljitega znanja odlič- nega slovenskega šolnika-strokovnjaka. Vsi, ki nam je v resnici za pravo vzgojo slo- venskega učiteljskega naraščaja, smo gojili iskreno željo, da naj tej Bežkovi vsebinsko in oblikovno znameniti knjigi odpro vrata na naša učiteljska, da se bo mogel naš učiteljski naraščaj napajati ob živi vodi iz do- mačega studenca! Dovolj in preveč je bilo doslej mladih uspravajočih injekcij, da ni mogla volja in misel naprej in navzgor, nego da se je vsa notranjost mladega inteligenta odvrčala od knjige in predmeta kakor od grde posode z neprebavno vsebino.

Namisto da bi iskali privlačnih sil, zbujaajočih zanimanje in navdušenje do naj- važnejše učiteljske discipline, so v tujem jeziku nakladali na prvotno pot učiteljske izobrazbe mrzle formule in trpka piškava jedrca, da so — če je bilo količjak mo- goče — z vsemi sredstvi že v početku za- mrzili dijaku pravir učne usposobljenosti in takoj navrnili vsakogar, ki je instinktivno hrepel po čem lepem in vzvišenem, na osamelo in težavno cesto — samoizobrazbe.

Zato ni nič pretiravanja v mojih besedah, ako trdim, da nam velike večine slo- venskega učiteljskega niso dala naša učiteljska, nego slovensko učiteljstvo je dalo samo sebe — sebi in svojemu narodu. Ne- šteto je bilo zborovanj in predavanj na vseh naših zborovanjih in po vseh naših društvih, nešteto člankov, razprav in poročil po vseh naših listih in v publikacijah, samostojnih del in prevodov — in vse to ogromno delo je izvrševalo učiteljstvo samo, da si je dalo in izpolnilo to, česar mu šolska vzgoja po načelih tujinstva, skoposti in mačehovstva ni dala. Veliko moralne sile je bilo v na- šem stanu, da je mogel vzporedno z bojem za eksistenco in svoj pravni položaj skrbeti še za zgradbo svoje umstvenosti. Kdor se ni udeleževal tega vsestranskega dela, ki je dostikrat izpravejoče vplivalo na vse sile posameznikov, ne more biti pravičen sodnik tega, kar smo in kar imamo.

Iz ljubezni do predmeta in stanu se je lotil Bežek svojega dela. Sedaj je njegovi knjigi dovoljen vstop na učiteljska. Vese- limo se tega, kakortudi je umevno samo ob sebi, da niso mogli sedmih pečatov pri- tisniti na vrata, ki je nanje udarila sloven- ska knjiga z močjo svoje vsebine in z le- poto svoje oblike. To veselje ima pa svoj izvor tudi v izkušnjah preteklosti, ko smo Slovenci vztrpeli od radosti ob vsaki pri- dobitvi, ki bi drugim narodom pomenila zgolj navrhek k temu, česar ima že v obilni meri, a nam je bila le neznaten del onega, kar nam jamči zakon pravičnosti in enako- pravnosti. Preteklost nas je napravila skromne. A če bomo zbirali svoje bogastvo, kazali nanje domačemu in tujemu svetu, privre iz naše skromnosti ponos in samozavest kot izraz naše moči, ki nam pribori vpliv po- men in veljavo v kulturnem svetu!

Ker je rekel Dunaj a, upajmo, da po- reče Ljubljana b. To se pravi z domačo besedo, da je sedaj prišel čas, ko naj se na ljubljanskem učiteljskem opuste stari, monstrozni šlendriji, ki po njem pouču- jejo najvažnejši učiteljski predmet — vzgo- jeslovje — še vedno v nemščini po zasta- relih učbenikih. Ta zahteva zdravega ra- zuma in nujne potrebe je toliko opraviče- nejša, ker je že tudi ukoslovje v delu. Tri pole so že natisnjene, a rokopis je ravna- telj Bežek domalega že dovršil. Potem se poprime še zgodovine vzgoje in pouka. Na razpolago nam bo torej troje knjig — vzgo- jeslovje, ukoslovje in zgodovina — zato pa ne bomo imeli nobenega vzroka več, da bi slovenske duše hranili s sadoi tujih njiv, ampak bo neodpusten greh onih, ki bi iz kakršnegakoli vzroka zabranili uporabo teh učnih knjig. Resničnega povoda taki zabranitvi ni; utegnili bi nasprotovati le vzroki, ki imajo svoje korenine v sovražnosti do slovenske knjige in do razvoja slovenskega naroda.

Sicer nam pa pokaže bližnja bodočnost, kako in kaj. Ker sem govoril o Bežkovi knjigi, ko je izšla sem smatral za svojo dolžnost, da opozarjam nanjo sedaj, ko je dovoljena nje šolska poraba. V interesu izobrazbe slovenskega učiteljskega naraščaja je, da pride Bežkova knjiga takoj na šol- ske klopi, odtam pa v dušo in čustvo bo- dočih vzgojevalcev slovenske mladine!

E. Gangl.

Načrt preustrojitve našega šolstva.

IV.

Ne zahtevamo preveč, če si postavi- mo kot osnovno misel pri vseh naših raz- pravah o preosnovi našega šolstva zna- čilne besede, ki jih je zapisal našim soso- dom Nemcem po nesrečni vojni pri Jeni neki prerok v svojih »Reden an die deu- tsche Nation«, glaseče se: Podobna izpre- memba vse dosedanje vzgoje je, ki jo predlagam kot edino sredstvo, da ohrani- mo nemški narod. Le na mesto nem- škega naroda postavimo besedi — slo- venski narod.

Kot temelj vsem našim razpravam nam mora služiti pač naša deklaracija, ki jo je podal zgodovinskega dne 30. maja t. l. v državnem zboru »Jugoslovanski klub«, in pa naš konfiteor, ki smo ga spre- jeli na zborovanju Zavezinega upravnega odbora v Ljubljani dne 10. septembra t. l. In če se postavimo na to edino pravo sta- lišče, potem smemo pričakovati, da bo- mo imeli uspeh, ki prinese našemu trdo preizkušenemu narodu sad, ki ga bodo naši potomci z zavestjo o lastni moči in z mirnim pričakovanjem boljše bodočnosti uživali.

Preosnova našega šolstva mora te- meljiti v prvi vrsti na zadovoljnim učiteljskim, t. j. učiteljstvu, ki bo tako po svoji izobrazbi kakor tudi zaradi svojega gmojnega stanja mo- glo in moralo posvetiti vse svoje moči edino le šolstvu in vzgoji izročene mla- dine. In zato mora stati v našem programu kot prva točka:

I. Preosnova naših učite- ljskih. Kdor zasleduje količjak tok učiteljskega gibanja, ve, da je bila ravno ta zadeva že nešteto krat na naših dnevnih zborovanjih, in tu smo vedno in vedno poudarjali: vsaj pet letnikov učiteljskega in par let višjega pedagogija. Seveda bi raz- pravljanje o tej točki naraslo preobširno.

Druga točka, ki jo smatramo tudi še kot »suprema lex« našega boljšega šol- stva, se glasi:

II. Preustroj našega šolske- ga in učnega reda, vobče rečeno: vseh onih zakonov, ki oklepajo nas sedanje odgojevalce mladine, da smo postali že živi stroji, ki že skoro kihni- ti ne smemo preglasno, da se ne zamerimo navzgor ali navzdol.

Podrobneje govoriti o tem nam tudi ne kaže, zakaj ta točka tvori posebno po- glavje, kjer bo treba temeljitega dela. —

Če pa vzamemo sedaj v pretres le one točke, ki pridejo v poštev pri našem razmotrivanju, to je pri onem delu ali na- črtu, ki smo si ga začrtali mi ljudskošol- ski učitelji pri izvrševanju naloge o pre- ustrojitvi našega šolstva to je ljudsko šol- stvo in z njim najtesneje zvezana nadalj- na narodna izobrazba, zakaj preosnovo naših srednjih in višjih šol pustimo onim faktorjem, ki so poklicani v prvi vrsti v to, t. j. našim srednješolskim in višješol- skim profesorjem — potem se moramo omejiti na te-le točke:

III. Ljudska šola. a) Osemletna obvezna šolska doba.

Tu pa zahtevamo: Vstop v ljudsko šolo z dopolnjenim sedmim starostnim letom brez razlike kraja in stanu.

b) Odprava vsake ponav- ljalne šole; na mesto te pa stopi na površje strokovna šola, in sicer vsaj dve- letna, razdeljena na kmetih v kme- tijsko šolo, a v industrialnih krajih v takozvane obrtne strokovne te- čaje — seveda pod posebnim učiteljskim, v tej stroki izobraženim.

Navedene točke veljajo v prvi vrsti moški mladini. A če hočemo imeti srečen narod, zahtevamo enake pravice in dolž- nosti tudi za našo dekleško mladino. In tu se omejimo na sledeče zahteve:

I. Preosnova naših ženskih učiteljskih v tistem obsegu, kakor ga zahtevamo pri moških učiteljskih.

II. Preosnova šolskih zaka- nov, kakor smo navedli v prvem delu.

III. Ljudska šola: a) Osem- letna obvezna šolska doba. — Vstop z dopolnjenim sedmim starostnim letom.

b) Odprava vsake ponav- ljalne šole, na mesto te pa stopi na površje strokovna šola, in sicer vsaj dve-

letna, razdeljena na kmetih v gos- dinjsko šolo, a v industrialnih kr- v takozvane obrtne strokov- tečaje v zvezi z gospodinjski- mi tečajji, seveda tudi pod posebi učiteljskim, v tej stroki izobraženim.

Zakaj zahtevamo tako pri kmetijs- in obrtnih strokovnih kakor tudi gos- dinjskih tečajih v teh strokah izobraže- ga učiteljstva, ni treba posebe poudari- zakaj po našem mnenju zahteva vsak tečaj svojo v tej stroki popolnoma izob- ženo učno osebo.

V nadaljno narodno izobrazbo seg- pa nam ni nikakor potrebno. Že samo poglavje, ki je tu le v glavnih potez označeno, je tako obširno, da moram biti čisto zadovoljni, ako ga bomo ta- obdelali, kakor zahteva ravno tok sed- njega časa, ki se nam kaže pač še v pr- cejšnji daljavi in v tako meglenih črtah da pravega temelja, prave oblike niti na- bistrejšje naše oko ne vidi.

Naš narod si bo pač svojo nadaljn- izobrazbo sam začrtal po onih zahtevah, ki jo bo prejel od splošnega svetovnega preobrata po prenehanju sedanjega sve- tovnega klanja in po sklenjenem miru.

Nejasna je še naša bodočnost, ven- dar pa lahko poudarjamo in z odločnostjo podčrtavamo, da si bo naš narod zna- svojo nadaljno izobrazbo tako urediti in zasnovati, da si bo začrtal na svoj pra- por geslo, da hoče biti svoj gospodaj na svoji slovenski zemlji!

Ivan Segal.

Naš cesar v smrtni nevarnosti.

Dne 10. t. m. je cesar Karel nadzoro- val v prostoru pri Strasoldu in Cervignanu pohod čet. Na povratku je poskusil s sprem- stvom priti v bližini Rude preko hudour- nika, ki teče vzporedno s Sočo, ki je bil še pred malo dnevi suh. Cesarjev avtomobil je zavozl tik nad malim jezom v globoko vodo, vsled česar se je ustavil motor. Za njim prihajajoč tovorni avtomobil naj bi bil potegnil cesarjev avtomobil iz vode, a tudi ta se je ustavil zaradi kratkega stika. Telesni lovec Reisenbichler in narednik te- lesne garde pehotne stotnije Tomek sta šla v vodo, da poneseta cesarja na breg. Pri tem se je zgodila nesreča, ki so jo s sle- dečim avtomobilom h hudourniku dospete osebe cesarjevega spremstva z grozo opa- zovale. Telesnemu lovcu cesarjevemu so se odkrhili kamni pri jezju; v tem trenutku so zagnili valovi telesnega lovca ter ga potegnili v vrtince reke, ki je bila vsled nalivov visoko narasla. Cesar, ki je videl svojega telesnega lovca v smrtni nevarnosti, ga ni izpustil, ravnotako malo pa tudi gar- dni narednik Tomek cesarja. Tako je zane- sla cesarja s telesnim lovem in gardistom v deroče valove preko jezja Valovi so jih odnašali. Z velikimi napori se je posrečilo spremstvu in onim, ki so prihiteli na pomoč, rešiti cesarja in njegova slugi iz smrtni nevarnosti. Velika radost je zavladala po- vsem cesarstvu zaradi srečne rešitve Nj. Veličanstva. Po mnogih mestih so se vršile zahvalne službe božje s slovesnim »Te de- um!« Bog obvaruj in ohrani Avstrijo, cesar- ja z njo!

VII. vojno posojilo.

Sedmo vojno posojilo je predloženo v podpisovanje. Kakor pri vseh prejšnjih voj- nih posojilih se obračamo tudi sedaj na zavezno Zavezino učiteljstvo s pozivom, naj stori tudi ob VII. vojnem posojilu patrio- tično svojo dolžnost: neumorno in vztrajno deluj v šoli in izven nje vsak učitelj na to, da se v njegovem okolišču podpišejo kar največje vsote VII. vojnega posojila; stopi k prijateljem in znancem, nagovarjaj kme- tovalce, industrialce, kapitaliste, trgovce, vplivaj na denarne zavode in razne korpo- racije ter jim polagaj na srce sveto dolžnost do svete domovine. Prav posebno se pa obračamo na vsa Zavezina društva, da store svojo dolžnost in podpišejo VII. vojno po- sojilo v višini, ki jo dopuščajo sredstva. Cenjene tovariše prosimo, da uspehe svo- jega dela poročajo uredništvu Učit. Tov.

Pav. Flerè:

Enotna šola.

II.

V prvem članku sem govoril o ured- bi enotne šole in o zahtevah za njo. Ker se hočem danes ozreti nekoliko na ugo- vore proti tej šoli (obširneje sem raz- pravljaj o tem že v »Popotniku«), mi je treba zaradi jasnosti še nekaj pristaviti, kar se sklada zlasti tudi z naziranjem tov. Bankarta in Gangla v njunih odgo- vorih pod naslovom »Načrt preustrojitve

našega šolstva; zlasti tov. Baukart pravi jasno: »enotne šole smo imela že do zdaj preveč«. Kako to misli? Ali se s to svojo izjavo sploh odreka duhu enotne šole? Nikakor; ker »enotne« (kakor je videti, jemlje tov. B. pojem v tem slučaju tako, da smo imeli enoten pouk brez ozira na individualne potrebe posameznika in družbe) smo imeli res že do zdaj preveč; premalo pa smo imeli enotne narodne vzgoje.

V naslednjem pa hočem razpravljati neodvisno od naših razmer o enotni šoli in o ugovorih proti tej, kakor smo prevzeli idejo od drugih in kakor so ji nasprotovali tamkaj.

Kakor izhaja iz zadnjega našega članka, je načelo pri zahtevi enotne šole socialno-pedagoško in se glasi: Za vse ista osnovna šola je nujni pogoj za uresničenje pravega moralnega izobraževanja. Bodi pa si dogma verske, politične ali socialne vrste, ji nasprotniki ne izostanejo, in tako se je razvil živahen boj tudi proti tej socialno-pedagoški dogmi enotne šole. Ugovori*) so skoro izvečine sekundarne značaja; nasprotniki so najčesče srednje in visokošolski profesorji napram zahtevi ljudskošolskega učiteljstva ter razpravljajo zlasti o naslednjih vprašanjih: 1. češ enotna šola ni zmožna, da ublaži socialna razredna nasprotstva; 2. da ima enotna šola škodljive strani za ljudsko šolo samo; 3. da ima zahteva: »prosta pot za nadarjene« svojo neizvedljivost v socialnem razmerju naroda; 4. da enotna šola nikakor ni zmožna, da dvigne ugled ljudskošolskega učiteljstva.

Na kratko se utemeljujejo ti ugovori tako-le:

1. Enotna šola, ki zahteva odpravo vseh zasebnih šol, katere pohajajo vsled velikih obiskovalnih stroškov lahko le otroci višjih in premožnejših slojev, si obeta od združitve otrok vsega naroda zlasti v osnovni šoli izenačenje stanovske razlike. V hessenski zbornici je formuliral poslanec Ulrich to zahtevo enotne šole tako: »S tem, da sede otroci v šoli skupaj, in če potem otrok ubožen v svoji preprostosti pripoveduje, kako je pri njih doma, in bogatašev sin sliši, kako manjka tam kruha in kave, kako mora njegov tovariš oditi v šolo lačen, če sliši to v šolski klopi, če deli z ubožcem kruh in pravi: Tovariš, ti imaš od mojega kruha, jaz imam več, nego potrebujem, potem sprejem pojem o socialnih razmerah, ki jih ne bo nikdar pozabil«. Kakor so karakteristične te besede za zahtevo enotne šole po socialnem izenačenju, tako je karakterističen tudi ugovor na nje. Kulturne države — pravijo — si ne moremo misliti brez razredne razlike, brez ločitve v razne stanove in sloje, brez razrednega boja. Vsako formuliranje zenačenja je zato le tendenciozno, kajti siromaku se bo zdela njegova suknja še siromašnejša, njegovo ubožstvo še večje, njegov kruh trši, če gleda vse boljše in lepše pri svojem tovarišu in ve, da se do tega povzpeli ne more. In kar je bilo bogatašu do zdaj brez cene, kar je sprejemal kot samo vsebi umevno, njegova boljša obleka, njegov obilnejši zajutrek, njegov gotoviji nastop, vse te stvari dobe v kontrastu zanj veljavo ter ga povzdigujejo. S tem pa ne dviga siromaka, marveč ga še bolj ponižuje še bolj postavlja podse. Zato imenuje Schmidt zahtevo po obvezni splošni ljudski šoli »nevarno utopijo, če se hoče doseči socialno izenačenje stanov in razredov s prisilnim sredstvom enotne šole«. Pa tudi če se izvede tako prisilno sredstvo, — pravijo — ne bo vplivalo na izenačenje tudi zato ne, ker se združijo otroci ipak le na ¼ njihovega dnevnega časa, ne vstevši še obile proste dni, ko sploh ne pridejo v dotiko. Ves ta ostali čas prežive zopet v svojem navadnem okolišu, ki pri hitrem otroškem sprejemanju in oddajanju vtiskov zabriše vse one, ki jih je dobil otrok v šoli in se ne skladajo z njegovimi običajnimi. Pri ubožnejših otrokih zopet zbude ti vtiski nevoščljivost, ki se vveda v dušo ter proizvoda za poznejša leta razpokošenje, ki onemogoča vsako zblizanje stanov. — Da pa nasprotniki ne prihajajo vedno stvari do jedra, marveč se sučejo prav pogosto na površju, dokazuje dejstvo, da se oklepajo smotrov učne šole, češ: Sploh je napačno, če se hoče ustrojiti šolo kulturnega naroda z videka socialnega zblizanja; socialno zblizanje je lahko le razveseljiv sovpil, naloga šole pa je podajanje znanja. In pristavljajo, da se ne zabrišejo socialne razlike v življenju, če-

prav bi nas družila ista klop do zrelosti — na kar zastopniki enotne šole z lahkočjo odgovarjajo: da je zabrisanje in zblizanje dvoje.

2. Kadar govorijo nasprotniki enotne šole o njenem škodljivem vplivu na ljudsko šolo kot tako, se opirajo prav radi na Kerschensteinerjeve besede iz leta 1895., ko je govoril o prednostih enotne šole, t. j. splošne ljudske šole na Bavarskem*). Takrat je dejal Kerschensteiner: »Na deželi se vrne otrok po dovršeni šolski dobi v krog svoje družine, v katerem raste bolj in bolj nasproti svoji zmožnosti, da vrši svojo bodočo nalogo. Ne tako v velikem mestu, kjer tisoče otrok ne pozna pojma družine... Za te nas skrbi, a tukaj mi sami nismo dovolj vplivni; tukaj mora doprinositi žrtve vsak meščan. Vsak meščan, vsak trgovec in obrtnik se mora zavedati, da mu dovajajo nadaljevalne šole življenja polnih elementov, ne pa spodnji razredi realk in gimnazij. Če spoznamo to..., potem se bodo polnili višji razredi naših ljudskih šol, namesto da se polnijo nižji razredi realk in gimnazij, ki se polnijo le zato, da v nekaterih letih zopet izbruhajo stotine, časih dobrih elementov, ki bi kaj več dosegli na tiru ljudske šole. Raznarodjenje naših višjih razredov v ljudskih šolah je bolesten pojav v našem ljudskem šolstvu«. Na dejstvo torej, ki je nanj opozoril Kerschensteiner, da so namreč višji razredi naših (mestnih) ljudskih šol prazni, ker odhaja ves, kolikaj boljši material v srednje šole, ter ostajajo v njih po večini le slabši učenci, zidajo nasprotniki svoje ugovore o škodljivosti enotne šole za ljudsko šolo samo ter izvajajo: Kjer prevzema pripravnica otroke za srednje šole, preidejo v to le tisti, ki imajo resnični namen, se posvečati študiju te, nadaljni višji razredi ljudske šole pa vrše mirno naprej svojo nalogo ter dovajajo vase le najboljši material t. j. le tiste učence, ki so za nje res sposobni. — Naj uvrstimo za ilustracijo, kako prav je imel K. s svojo tožbo, reminiscenco iz svojega šolanja. V ljubljanski mestni ljudski šoli smo posedali v 5. (takrat najvišjem) razredu le taki, ki smo bili za vstop v srednjo šolo še premladi, in pa stari ponavljalci, ki so čakali v tem razredu — časih po par let — svojega 14. leta in odpustnice. Reči smem, da je bilo to posedanje škoda za oboje: »premladi« se od ponavljalcev nismo naučili nič prida, na te zopet razrednik ni mogel jemati dosti ozira; saj so vso snov (znati celo v kolobarjih) predelali že po večkrat in so imeli smisel le še za svoje 14. leto in odpustnico. Tako je bilo tedaj v mestni ljudski šoli, da je po deželi drugače, vemo; ipak se nam zdi, da je ravno ta 5. razred dokaz, kako nujna je diferenciacija šolstva: na mesto 5. razreda bi morala takrat, ko je štiriletna splošna osnovna šola dovršila svojo nalogo, stopiti meščanska in tej slediti nadaljevalna šola. Da bi pa zaradi splošne višje izobraženosti naroda ne bila na kvar taka diferenciacija šol tudi po deželi, je jasno.

3. Med najpogostnejšimi ugovori s socialnega stališča napram enotni šoli je ta, ker zahteva enotna šola prosto pot za vse nadarjene tudi nižjih slojev ter njihovo izobraževanje na javne stroške, češ, da hoče z izvršitvijo te svoje zahteve enotna šola nižje sloje duševno izlakotovati; tako da bi ostali v nižjih slojih le manj in nenadarni, vsi ostali pa bi prešli v višje sloje. Kot sredstvo pri tem boju jim služi stvarni ugovor, da »naj ljudska šola (z nadaljevalno vred) rajša izobrazuje inteligence naroda, namesto da jih dviga iz teh ter jih umetno uvrščuje v višje družabne kroge. A da je ta stvarni ugovor res le sredstvo, izhaja iz dejstva, da zaključujejo malone vsi nasprotniki svoje ugovore s tožbo, da se omejuje svoboda staršev s tem, če ni edinole njihova pravica, da privoščijo svojemu otroku šolsko vzgojo, kakršno sami hočejo t. j. kakršno zmore njihovo premoženje, njihovo družabno stališče; in — prav skrite kukajo tukaj na dan tudi — njihove »zveze«. Današnje razmere govore sicer za vse njihove dokaze, češ, da si talent, če je res talent, napravi pot sam tudi iz najnižjih vrst (na kar ugovarjajo privrženci enotne šole, da kako mal % in s kolikimi težavami!), da talentu pravzaprav tudi danes ne izključno zaprta pot (privrženci enotne šole kažejo na mnogobrojne ovire). — Vse to je res, pravijo

*) Na tem mestu mi je treba pripomniti, da ima Bavarska urejeno splošno ljudsko šolo kakor pri nas v Avstriji. Zahteva enotne šole pa je ravno zahteva po taki splošni ljudski šoli (v principu!) in proti tej se vodi boj zlasti iz Prusije, kjer splošne ljudske šole (zlasti v večjih mestih) kot take nimajo kot take, da bi bil iz nje mogoč direktni prestop v srednjo šolo; ljudska šola je marveč zase s svojim učnim smotrom, vez med obema šolskima kategorijama pa je tako imenovana »Vorschule (ki) tudi pri ljudski šoli igra za nas nevažno vlogo). Odtod tudi oster boj enotne šole napram »pripravnici«.

zagovorniki ideje, a s pravično razdelitvijo javnih pripomočkov, s tem, da bi postopka v razredu (in pozneje v javnih službah) ne ovirali protežirani privilegiranci, bi se doseglo še mnogo več, mnogo bolj bi se izkoristile talentne narodove sile. — V današnjih dejanskih razmerah moramo upoštevati celo tak ugovor v tem vprašanju: »Zmožnost za višjo izobrazbo je odvisna celo od izobraževalne atmosfere okolice, ki je ne morejo pogrešati redki, veliki talenti, pa tudi ne srednji. Modra uredba narave je, da je na splošno tudi intelektualna izobrazba doma v teku rodov le v eni družini; ker ta uredba jamči za to, da ostane ohranjena gotova harmonija med razumom, čuvstvom in značajem, med znanjem, mišljenjem in taktom... Vsaj zunanji videz današnje družbe nam spričuje, da je ugovor na istiniti podlagi.

Predvsem pa moramo upoštevati stvarni ugovor, ki smo ga navedli zgoraj kot sredstvo; kajti resnica je, da potrebuje talen tudi masa narodov med seboj — a o tem sem razpravljal obširneje že v »Popotniku«. Pristavi bi le, da se mi zdi ravno s tega stališča zopet važna splošna ljudska vzgoja z diferenciranjem splošnega (ne znanstvenega) šolstva.

4. S tem, da združuje enotna šola v sebi otroke narodnih slojev, si obetajo njihovi privrženci tudi povzdig socialnega ugleda ljudskošolskega učiteljstva. Na tem torišču imajo nasprotniki pač najlažji ugovor, ker je resnica da se delo ne ceni po tem, komu služiš, marveč po tem, kako služiš. Slabše je za ljudskošolsko učiteljstvo to, da na podlagi tega nasprotiki dalje zaključujejo, češ, če je ugled ljudskošolskega učiteljstva odvisen le od kakovosti njegovega dela, potem opusti to učiteljstvo tudi svojo zahtevo po »enotnem učiteljskem stanu« t. j. svojo zahtevo po pripustitvi na vseučilišče. »Univerzitetna izobrazba za vsakega ljudskošolskega učitelja, da se pridobi s tem enotnem učiteljski stan, moramo označiti za prenapetost« (Block).

Kot postranski ugovor moramo označiti še enega. Razširjenje splošne izobrazbe naj bi dala večini udom naroda tudi pravico do enoletništva pri vojakih; nasprotniki jo omejujejo na zrelost in inteligenčni izpit. — Ta ugovor le omenim, da pokažem tudi enega najbolj postranskih. Že skrajša sem rekla, da so nasprotiki enotne šole, ki je (brez ozira na politične stranke, ki so se ideje že tudi poprijele in določile napram njej svoje stališče*) izraz volje ljudskošolskega učiteljstva, ponajveč srednje- in visokošolski profesorji; s tem pa je tudi označeno načelno stališče boja: sedanja nadrejenost in podrejenost vsega šolstva naj se umakne socialno urejeni vzporednosti šolstva. Da udarjajo tu razni interesi — in ne v zadnji vrsti interesi — vsega učiteljstva drug na drugega, je jasno; in s tega videka nam je v boju marsikaj razločnejše. A vestno moramo motriti vse razloge in protirazloge, da nas ne zvodijo izključno na svojo stran ne prvi, ne drugi. Kadar razpravljamo o preustrojitvi narodne šole in vzgoje, moramo delati to v prepričanju, da je edini in pravi predmet vzgojeslovja sklenjena izobrazba osebnih osnovnih sil, kakor se dvigajo v narodu do objektivne enote. V življenju kulturnega naroda je združeno vse v organsko zvezo; in iz narodne enote zopet se mora razviti enotna organizacija narodnega izobraževanja. Le-ta je ud objektivne narodne enote, a obenem duševni nositelj narodne enotne ideje.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva. V št. 19. št. z dne 19. septembra t. l. je prinesel naš list razglas, s katerim sklicuje vodstvo Zaveze delegacijsko sejo na 27. dan meseca decembra letos. V tem razglasu se pozivljajo Zavezina društva pa tudi posamezni člani, da prijavijo čimprej za to delegacijsko sejo aktualna predavanja, predloge in nasvete, zadnji čas do 25. novembra t. l., da jih objavimo v oni št. Učit. Tov., ki izide dne 30. novembra t. l. Na sklicani delegacijski seji bomo razpravljali med drugimi tudi o načrtu novega poslovnega reda Zaveze. Da se delegati lahko prav temeljito pripravijo na to važno točko dnevnega reda, objavimo v prihodnji štev. Učit. Tov. ta načrt. Obenem prosimo Zavezina društva, da nam poročajo glede delegatov, kakor smo pisali v zadnji štev. našega lista. Prav posebno pa pozivljamo ona društva, ki volitve še niso izvršila, da store to takoj. Vodstvo Zaveze.

*) Glej lozadevno v »Popotniku« 1. 1917.

Kranjske vesti.

—r— Iz ljudskošolske službe. Marija Španova je imenovana za časasno učiteljico na Dobrovi pri Ljubljani; Pavla Christof, učiteljica v Vodicah na Gorenjskem je premeščena na svoje prejšnje mesto v Hrušici pri Podgradu v Istri; Marija Ruparjeva je nameščena za časasno učiteljico na Viču, Viktorija Zalarjeva za suplentko v Borovnici in Josipina Moljkova za suplentko v Sp. Zemunu; učiteljci Antoniji Vižinovi je poverjeno vodstvo na ljudski šoli v Sp. Zemunu; Marija Lešnjakova je imenovana za časasno učiteljico v Prežganju; časasna učiteljica Kristina Rogarjeva je premeščena v Presko; za suplentke ostanejo tudi v šolskem letu 1917/18 na Idrijski rudniški šoli: Franciška Mačkovska, Marija Sinkovec, Franciška Rejčeva, Doroteja Kovačeva, Leopoldina Novakova, Antonija Trpinova in Ana Sturmova. Kandidatka Rozalija Šinigojeva je nameščena za suplentko v Loškem potoku; nadučiteljica Franca Črnagoja na Karolinski zemlji nadomešča izprašana uč. kandidatka Marila Sekulova; vpoklicanega in pogrešanega nadučitelja Ivana Franketa v Dobruču nadomešča časasni učitelj Pavel Ločnik; obolelo učiteljico Marijo Zurčevco v Žužemberku nadomešča suplentka Vida Krašovčeva; za suplenko na ljudski šoli v Trebnjem je imenovana Albina Abačičeva. Za suplentke so imenovane: Marija Tillyjeva na ljudski šoli v Poljanah, Helena Matkovičeva v Črmošnjicah, Marija Vogrinčeva, v Spod. Karteljevem, Marija Kladova v Kamniku, Marija Lacknerjeva v Čepljah, Alojzija Severjeva v Metliki, Olga Hribarjeva v Suhorju, Franciška Bezljajeva v Semiču, Ivana Kramaričeva v Češnici, Josipina Rozmanova v Strekljčevu.

—k— Odlikovanje. Nadporočnik Ant. Drašček, nadučitelj v Zalogu pri Ljubljani, je odlikovan s srebrnim »Signum laudis« z vojno dekoracijo in meči.

—r— Ljubljanske šole brez kurilva. V ponedeljek dne 12. t. m. se je po preteku treh tednov zopet pričel pouk na ljubljanskih srednjih in ljudskih šolah. V pozni jeseni smo, neprijetno deževno in mrzlo vreme je nastopilo, toplomer kaže komaj +4° R. Lačni, slabo oblečeni, premočeni prihajajo otroci v šolo med njimi ubožci, ki nimajo doma v revni izbici gorke peči, da bi se pogreli. Veselili so se, da se pogrejejo pri topli šolski peči. A glej razočaranje! Šolska peč je mrzla, mrzla šolska soba, ker ni kurilva. V mrzlih sobah, v katerih ni niti +5° R toplote naj mmo sede otroci, pazljivo sledijo pouku, pišejo in rišejo s premrzlimi rokami! Otroci, ki imajo zimsko suknjice, sede oblečeni, potegnejo ovratnike pri suknjah čez ušesa in topo gledajo učitelja, ki hitro hodi po sobi tudi oblečen v vrhno suknjo, da se brani prehlajenja. Revček pa je otrok, ki je slabo oblečen, premočen in bos in mora po 3 ure sedeti v takem neprijetnem in neprijetnem prostoru. Ni kurilva, ni premoga, pravijo. V treh šolskih sobah ni niti peči, ker so poslali pregorele dele v popravo na Dunaj in to šele nekaj dni pred začetkom šol. Ni li to velika malomarnost?! Če se dobi premog za gledališča, kinematografe, zabavišča, bi se moral in to v prvi vrsti dobivati za šole. Ali so vam več vredne kinopredstave nego zdravje naše mladine? Zakurjene šolske sobe zahtevamo! Ne gre za učiteljstvo, saj vemo, da zanj nimajo src, da se zanj nihče ne briga, za našo mladino gre! Na fronti nam umirajo možje in mladenci, v mrzlih šolskih sobah naj se pa prehlaja in nakopuje bole ni še naša nežna mladina! Mrzla šolska soba pa ni edino zlo na ljubljanskih ljudskih šolah: Popoldanski pouk traja od 2. do 5. ure. Ob 4 je že tema. Razsvetljava ni in otroci sede v temi, da ne vidijo učitelja in on ne njih. Kako naj se vrši pouk v temni sobi, naj nam povedo listi, ki so napravili tako uredbo. Šolske sobe v katerih se vrši pouk, so temne, ako pa greš mimo zabavišč, se svetijo v bajni svetlobi. To je prava in pristna slika ljubljanskega šolstva. Nadzorniki, ganite se! Pridite in ogledite si le razmere. Ako ne bo pomoči, bomo res morali klicati: Društvo za varstvo živali, kje si!

—r— Kdo naj preskrbi ljubljansko učiteljstvo s kurivom? Učiteljstvu se je sicer zadnji čas plača precej zboljšala ali kaj pomaga, ko za denar ne dobi blaga. Železničarje preskrbi železniška uprava s kurivom, deželne uslužbenke deželni odbor, le na uboge učitelje ne misli nihče. Kako naj pa sedaj opravlja svoj težavni posel? Večina od njih ima po 26 tedenskih ur, kdaj naj izvršujejo svoje pisarije in šolske korekture, ko je dan že tako kratek? Brez svečave in v nezakurjeni sobi to ne bo mogoče izvrševati. Glede svečave stoji učitelj na isti stopinji kakor obrtnik, navezan je na delo pri luči, — zato pa naj dobi isto množino petroleja! Kam pa naj gre po premog ali drva?

*) Pri tem razpravljanju se opiram predvsem na dela: R. Block »Einheitschule«; E. Ries »Die Gefahren der allgemeinen Volksschule (Einheitschule)«; E. Ries »Zum Kampf um die allgemeine Einheitschule«; F. J. Schmidt »Das Problem der nationalen Einheitschule«; — V Fr. W. Försterjevih ugovorih sem obširno razpravljal v »Popotniku« 1. 1917.